

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Преплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Гроф се мало збунио кад је видио да сам ја преузео улогу домаћина, па онда рече: „Ја веома поштујем драматску уметност и морам вам пре свега изјавити своју радост, што је мађарско позориште стекло такву уметницу, као што је госпођица Корнилија.“

„О — молим!“

„У осталом да вам саопштим за што сам управо дошао к вама. Ја сам из Ердеља. Сада је позориште у Клужу најбоље позориште у нашој домовини, и ја бих се особито радовао, кад бих вас могао задобити за тај завод, по што ја имам велика утицаја на тамошњу позоришну управу.“

„Ја сам заручник госпођице Корнилије, те с тога не би она без мене могла отићи ни у које позориште.“

„Тим боље — ја одлазим сутра, а кроз четрнаест дана бићете примљени обоје за чланове клушкога позоришта, и добићете уговор.“

Радо смо пристали на ту понуду.

После три недеље дана ступили смо први пут пред клушку публику.

VI.

Не бојте се ништа, не ће још дуго трајати. Још само мало, па ће се свршити моја прича.

Сад долази приказ, где обично галерија кличе. Сад ће бити вике, граје, русваја, клетве, биће и — убијства!

Боже мој! Ала је то добро, што људи по каткад један другог убијају. Та иначе би песници и глумци имали веома јадан делокруг! А зар би се и могли писати комади пуни ефекта, кад не би било убијства? Али и на што свету песници и уметници? Па још у Угарској, где се сироти морају да пате глађу!

Ала бих ја био ваљан, богобојазљив земљо-

радник! Сад бих седио код куће, за пећком, дечица би се играла око мене, слушао бих како их мати мило утишава, крунио бих кукурузе, или бих пио коју чашицу добра винца са суседима. Овако пак, познао сам из својих улога само страсти и грехе, и дотле сам представљао карактере других људи, докле нисам изгубио и свој рођени карактер. Јер то је баш проклетиња глумчева, што остају на њему страсти оне, које износи на позорницу, те тако остаје глумац и у живовању својем. А било би још и којекako, да сам остао поносан, разметљив, раскошан, ђудљив као херцеги и грофови, или да сам после приказа Хамлета остао бар још две недеље дана суморан, зловољан, или да сам као Ромео само грлио и љубио своју Јулију.

Само да никад нисам приказивао Отелу! Али за што не? Та зар није она била Дездемона?

Извесно знам, са свим поуздано знам, да се она предала грофу. Да, заиста, гроф, тај честити мецена и добротвор позоришни — код њега сам стао, кад сам прекинуо своју приповетку.

Гроф њи комедијаш! Шта волите бити? Ту бар није тежак избор! Овај у дробцима, а онај у скрлету и гримизу; у овога бледо лице, златна хартија, лажни адеми и бисер, а у онога лепо, љупко лице, осмех, чисто жежено злато и право драго камење; овде дивља страст, а тамо умиљата ласкавост; у глумца просто кратко име, што га истина бог познаје сваки деран на улици, али га нико не поштује, а у грофа велика, сјајна титула, пред којом сваки скида шешир и којој се отварају и сама краљева врата.

Ја сам могао да понудим мојој Корнилији само своје осетљиво срце и прозачан брак, а гроф ју је могао одевати свилом, претоварити златом и драгим камењем, проводити је господ-

ски, увести је у велики отмени свет, па је онда кроз многобројне славолуке извести на капију раз- уверења и самообмане; а кад ту приспе, моћи ће још увек мирно и задовољно живити, јер међу младим људима биће још доста фантастичких ве-

тропировања, који држе да ће у старе глумице наћи више љубави и поезије, него у младе девојке; ти ће млади људи онда увенчати њене погрешке и обмане својом верношћу и младошћу, као што оно гавез обрасте и увенча рушевине.

(Наставиће се.)

ЕРНЕСТО РОСИ.

Обећали смо, да ћемо донети опширнији извештај о двема представама, које је славни талијански глумац Ернесто Роси са својим малим позоришним друштвом дао у Буда-Пешти.

Чудновато је, да је тако славни уметник, као што је Роси, изабрао за место својих приказа најмању позорницу пештанску, која нема онога силнога вештачкога прибора, којим се лакше постижава ефекат, који, у неку руку, допуњује игру глумчеву. На такој сиромашној позорници, као што је хермининог позоринта у Пешти, постићи толики успех, као што га је постигао Роси — значи сву славу тога успеха створити сам собом и својом игром.

Роси је Талијанац, али његова домовина је цео свет. Доиста би сретна била свака позорница, која би стално имала Русија. Но он тога не ће. Он ходи по свету од народа до народа, од Париза до Петрограда унакрст Европом, те као апостол приповеда евангелије праве глумачке уметности.

У Пешти је Роси дао са друштвом својим само две представе и приказао је шекспировог „Отела“ и по томе комад „Morte civile“ („Грађанска смрт“).

Готово је излишно хвалити Русија, јер њега хвалити значи хвалити глумачку уметност. Роси је данас миропомазаник трагичне музе. Игром његовом и ми осећамо, стрепимо, беснимо, узбурка се у нама читаво море страсти, те хучи, бесни и смешу се у нама, како је њему као уметнику кад воља.

Ако глумачка уметност треба да нас занесе и обмане, Роси нас тако обмањује, да мислимо за часак, да смо с њиме на острву Кипру, па се интересујемо за судбину његову као мавријскога генерала тако живо, као да нам је Отело крв од наше крви.

Треба ли глумачка уметност да нас гане: Роси ће нас ганути, да ће нам се срце стегнути у грудима. Треба ли глумачка уметност да изнесе природу: Роси је тако верно огледало те природе, да би живописци, вајари и професори физи-

ологије и патологије могли росијеве карактере узети себи за моделе; јер сваки покрет, сваки гиб, свака жилица, сваки дах росијев хармонише са природом.

Ако треба да нас глумац као уметник потресе, да нас занесе: то је Роси телом својим див, а ипак окретан, звучним гласом својим чисто створен, да приказује јунаке и дивовске страсти.

Ако иштемo, да нам глумачка уметност задовољи дух наш, ако треба, да пред духом нашим ниче, као из клице своје, карактер неки, дело, па да пред нама постаје, расти, развија се, док карактер не постигне свој врхунац, пораз свој, дело свој вршак и своју пропаст — то Роси баш тим извајањем улоге своје заноси и најстрожијег тумача улоге.

Иштемo ли да нам глумац, као уметник, приказује чисто уметнички, меримо ли му улогу, да ли има у њој симетрије, од постанка па до целе израде, као хармоничке целине — ко би нас и с те стране спољнога облига боље задовољио него Роси.

Роси је најсилнији тумач шекспиров, бар је то као „Отело.“ Ево, где, као он изводи, приказује свога „Отела.“ Мирноћа и ласкава нежност у почетку, потмула далека грмљавина кад му Брабанцио прети клетвом: „Дездемона ће преварити Отела, као што је преварила и оца свога,“ усхит при доласку на Кипар, тихи прелази у сумњу, док га фурија љубоморе не зграби са свим у своје канџе, дави га, гуши га, стегне му срце, да не може да дахне, па како Роси онда застане, те последњим ужасним напором хвата се у коштац са бесом, који му рије у грудима, па како обезумљен свети се гушањем — како је све то Роси изводио, развијао од призора до призора, како је ту идилска мирноћа из тиха, природно, не скоком нарасла као бесни вихар — како шикћу гује љубоморе — док није ужас, страст се навршила — којој надоше три жртве!

(Наставиће се.)

Ж И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Ултимом“ шаљива игра у 5 чинова од Густава Мозера, с немачког превео А. М.) Приказана 23. јануара о. г.

Когод је у уторак 23. јануара био у позоришту, лено се забављао и задовољан се вратио кући. Ми велимо забављао, али додати морамо, да та забава није била у оном смислу, као што се то обично разуме у наше време. Није било трошења времена узалуд. Гледајући Мозерово „Ултимом“ уживасмо, растерасмо сумор са чела нашег, али уједно и научисмо се немачу. И доиста, ко да се не насмеши при таком живом делању у „Ултимом.“ „Ултимом“ је тако написан, да се представљати мора живо и весело, те тако потпуно одговара имену своје: шаљива игра. Највише нам пада у очи, како се свака радња у „Ултимом“ свршује врло живо тако, да оставља утиска на публику скоро до нове радње. Можда би где на другом месту изгледао оваки свршетак радње и смешан, али у „Ултимом“ то није, а то за то, што је природан ток радње у сваком чину таки, да на послетку завршетак мора хтео не хтео таки бити. Свршетци од чинова нису својевољно и хотимнице живи, него су природна последица целог чина. Иначе је доследно изведен цео комад, те нам и врло брзо привођење г. Лебрехта (г. Рајковића) на удабу своје ћерке Терезе (гђе Рајковићке) за Алберга (г. Ружића) не пада у очи. С тога и рече једном: ваљан деран, па и привидно наваљује, да уклони Алберга из своје куће, да тиме опроба љубав, која се изродила између Алберга и Терезе. Да се они воле и љубе, уверио се и он и жена му (гђа Ружићка) отуда, што не упалише све четири свеће, кад их оставише у соби саме и замолише да свеће упале. У место да су палили, љубавници се разговарају о љубавничкој срећи и све даље иду од стола, на коме су свеће.

„Ултимом“ је још пређашње сезоне стекао лепа гласа. Представљан је два пута, па и овога пута беше леп број гледалаца, ма да је време било тако, при ком се највише код куће седи. Да је лепше време било, сигурно би још који пар лепа света то вече задовољно провео гледајући ту шаљиву игру. У опште наши новосађани могли би се још у већем броју скупијати у светилиште народно. — „Ултимом“ велимо и желимо му, да му ово не буде ултимом.

Представљање наших глумаца беше овога пута са свим добро. Живља радња, па су и они били живљи, шта више неки и сувише, као г. Јовановић, тај старац од 73 лета. Овога нас је вечера г. Рајковић поред и иначе доброг представљања изненадио. Он нам је доброћудна трговца тако природно приказао, да му рећи морамо „евата.“ Оно његово смешешће, па природно кретање и понашање, па онај блажени осмех, што му прелије задовољно лице, кад почне сркати шампањац — све то заслужује, да се види. Професор старог кова (г. Зорић) био нам је и сувише из старијег доба, ма да се „Ултимом“ збива у данашње време. Да се није усљављао, да се што боље приближи професорском сталежу, мислимо, боље би прошао, те му не би ви Лебрехт (Рајковић) рекао, да су сви професори као што је он. Г. Ружић и гђа Ружићка играху на потпуно наше задовољство. Тако исто и г. Лукић, гђа Ј. Поповићева и гђа Рајко-

вићка. Гђа Л. Хаџићева сувише нам је њедна и блага била. Г. Марковић је неотесаног и неуљудног, а нешто и варалицу племића према другом његовом представљању прилично добро извео. На маскирање би могао више пазити, да не изгледа смешан. Остале улоге беху мање, и представљачи их по могућству приказаше добро.

И тако сума сумарум: „Ултимом“ је од добрих комада у репертоару нашег позоришта; „Ултимом“ је било у рукама најјачих снага нашега позоришног друштва; „Ултимом“ је добро приказано и ми му не смеомо наш ултиматум казати.

С. М.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) „Српске новине“ пишу: „Наше позориште слушило је већ у нову годину. Храм талијин и у новој години почео је да нам служи своје божанствене службе. Ред би био да се бар у кратко пређе рад његов у прошлој години, — али то остављамо онима, који мисле да пишу историју ове наше народне установе. Па и шта бисмо могли рећи? Позориште је школа. Како се може одмах да пресуди колико је школа учинила користи народу. Мало по мало видимо њену велику корист. Та колико је и колико говорено: Позориште је школа! Да, школа, у коју долази и старо и младо, и богато и сиромашно. А школа је храм. И позориште је дакле храм — храм морални. Још велики реформатор Лесинг рекао је: „In der moralischen Welt muss alles seinen ordentlichen Lauf behalten, weil das Theater die Schule der moralischen Welt sein soll.“

У позоришту видимо све мане и пороке људске; видимо на против врлине, којима се поноси човек и у друштву и породици. Гледајући људе са таким узорима врлина, човек се труди да и он такав буде. А како нас обузима радост, кад у позоришту видимо слике нашег старог доба. Историја нам је забележила, песник нам је сложио, а глумац нам изнесе много јасније слику свега тога, и која учини већег упечатка у души нашој него и историја и песник. „То није моје него ваше дело“ рекао је Волтер једном глумцу, који је најбоље одиграо, кад се представљала једна од његових драма. Позориште нам вели: Поштујте све оно, што је добро и племенито, и одбацујте зло! У њему видимо где неваљалство подлегне врлини. Оно нас упознаје с људима и њиховим карактерима. Позориште нам је као неки мали свет, на који гледамо и који можемо да критикујемо. У њему видимо људе са свима својим страстима, видимо људе пуне среће и несреће, људе пуне мудрости и лудости.

Позориште је и врста уметности. Па и црква Сетих се ђачког доба. Остале су ми врло добро у памети речи професора философије. Црква, говораше он, мора да се узвиси до уметности. Светеник праве цркве је уметник. Заједно са црквом и школом, позориште има великог утицаја на народно образовање. Па шта су глумци? Зар они нису свештеници храма моралног? . . .

Упустисмо се далеко. Та о томе је говорено и сувише, *One jam satis est . . .* што вели Берне.“

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

18. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 28. ЈАНУАРА 1879.

Први пут:

ЗЛОЧИНЧЕВА ТАРАМА.

Позоришна игра у 4 радње, с песмама, написао Љ. Абоњин, за српску позорницу пре-
радио Ј. М. Шимић.

О С О Б Е:

Величковићка, удовица, кључарка на добру у вароши	Ј. Поповићева.	
Андрија, њен синовац	Лукић.	
Пера, девер величковићкин	Добриновић.	
Антић, адвокат и сенатор	Зорић.	
Стана Ђуричићка, проста жена	Д. Ружићка.	
Бранко, њезин син	Рајковић.	
Јелка, његова жена	С. Максимовићка.	
Божа, крчмар	Јовановић.	
Ката, жена му	Б. Хаџићева.	
Сока, кћи њихова	Л. Хаџићева.	
Горичић, кројач	} андријини другови	Ћирић.
Кајсић, берберин		Рајчевић.
Гојко, разбојник	Марковић.	
Судац	Јовановић.	
Пристав	Ћирић.	
Комесар	Писовић.	

Пандури, разбојници, народ.

У уторак 30. јануара: „Сађурица и шубара.“ Шаљива игра у 4 чина, с певањем из
живота покојне пришке слепачке академије, од Илије Округића Сремца.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи
тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.